

Ελληνική Γλώσσα (Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία)

Α΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου

Κείμενο 1

Γλωσσοκτονία: Γλώσσες που εξαφανίζονται

Το παρακάτω, συντομευμένο για τις ανάγκες της αξιολόγησης κείμενο, δημοσιεύτηκε σε ψηφιακή μορφή από τη Σάση Χότζογλου στο περιοδικό Ζενίθ.

Από την αρχαιότητα υπήρξαν και συνεχίζουν να υπάρχουν έως σήμερα, σε όλα τα έθνη της γης, διαφορετικές γλώσσες, κουλτούρες και πολιτισμοί. Και αντίθετα απ' **ό,τι** διδαχθήκαμε, η πολυγλωσσία των ανθρώπων δεν είναι καθόλου μια κατάρρα, ούτε καν ένας φραγμός στη μεταξύ μας επικοινωνία.

[...] Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και ενώ το διεθνές εμπόριο, οι τηλεπικοινωνίες, η τηλεόραση και το Διαδίκτυο έχουν μετατρέψει την Γη σ' ένα μικρό πλανητικό χωριό, οι περισσότερες από τις μισές ομιλούμενες γλώσσες του κόσμου κινδυνεύουν να εξαφανιστούν από προσώπου γης. Οι αρνητικές προοπτικές που υπάρχουν για τις μισές τουλάχιστον από τις σημερινές **«ζωντανές»** γλώσσες του πλανήτη είναι δεδομένες. Τα τελευταία, όμως, χρόνια πολλοί φορείς, πανεπιστήμια, **διεθνή** ερευνητικά κέντρα, μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι ίδιες οι τοπικές κοινωνίες έχουν αρχίσει δράσεις προς την κατεύθυνση της διατήρησης κάποιων απ' τις απειλούμενες γλώσσες. Εκατοντάδες ερευνητικά προγράμματα καταγραφής γλωσσών – πολλές από τις οποίες **υφίστανται** μόνο σε προφορική μορφή, και άρα θα έσβηναν με τον θάνατο των τελευταίων ομιλητών τους – βρίσκονται σε εξέλιξη, με τη συμμετοχή γλωσσολόγων ανθρωπολόγων και άλλων επιστημόνων.

[...] Μια βασική αιτία που συντελεί ουσιαστικά στη μείωση της γλωσσικής ποικιλομορφίας είναι η μαζική μετανάστευση προς τις μεγάλες πόλεις-βιομηχανικά κέντρα, είτε για λόγους **εύρεσης** καλύτερης θέσης εργασίας είτε λόγω φυσικών καταστροφών ή πολεμικών συρράξεων. Όπως επισημαίνουν οι κοινωνιολόγοι, προκειμένου οι νεοπρόσφυγες των πόλεων να ενσωματωθούν και να διεκδικήσουν καλύτερους όρους επιβίωσης στο νέο περιβάλλον, αναγκάζονται να μάθουν την κυρίαρχη γλώσσα, όπως και τα ήθη, έθιμα και τις συνήθειες, με αποτέλεσμα να αποξενώνονται έτσι οι ίδιοι αλλά και τα παιδιά τους από τη μητρική τους γλώσσα και κουλτούρα. Για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες, η Διακήρυξη του Ο.Η.Ε. υπογραμμίζει ότι «πρέπει να προσαρμόζονται, αλλά όχι υποχρεωτικά να αφομοιώνονται από τους πολιτισμούς των χωρών που τους φιλοξενούν».

[...]

Μια άλλη επιβαρυντική παράμετρος ως προς τη μείωση των γλωσσών έχει να κάνει με την περιβαλλοντική υποβάθμιση των παρθένων τοπικών κοινωνιών και σύμφωνα με τον υπεύθυνο του προγράμματος βιοποικιλότητας των Ηνωμένων Εθνών, Bai-Mass Taal: «οι εκχερσώσεις, η καταστροφή των δασών και των υπολοίπων φυσικών οικοσυστημάτων εξωθούν τους πληθυσμούς αυτούς στις μεγάλες πόλεις, με καταστροφικές επιπτώσεις στη διατήρηση των γλωσσών τους». [...]

Κείμενο 2

Αλληγορία

Ποίημα του Τίτου Πατρίκιου (1928-), λογοτέχνη της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, γραμμένο τον Ιούνιο του 1973 και δημοσιευμένο δύο χρόνια μετά. Πρόκειται για το τελευταίο ποίημα της συλλογής «Προαιρετική στάση», η οποία περιλαμβάνει ποιήματα που γράφτηκαν κατά την περίοδο της Δικτατορίας (1967-1973).

Σαν έπεσε η βαλανιδιά
άλλοι κόψανε ένα κλαδί, το μπήξανε στο χώμα
καλώντας για προσκύνημα στο ίδιο δέντρο,
άλλοι θρηνούσαν σ' ελεγεία¹
το χαμένο δάσος τη χαμένη τους ζωή,
άλλοι φτιάχνανε συλλογές από ξεραμένα φύλλα
τις δείχνανε στα πανηγύρια βγάζανε το ψωμί τους,
άλλοι διαβεβαίωναν τη βλαπτικότητα των φυλλοβόλων
διαφωνώντας όμως στο είδος ή και στην ανάγκη αναδάσωσης,
άλλοι, μαζί κι εγώ, υποστήριζαν πως όσο υπάρχουν
γη και σπόροι υπάρχει δυνατότητα βαλανιδιάς.

Το πρόβλημα του νερού παραμένει ανοιχτό.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

¹ μικρό ποίημα που εκφράζει συναισθήματα (λύπης, μελαγχολίας, χαράς κτλ.).

Να αναφέρεις συνοπτικά με δικά σου λόγια τα αίτια της συρρίκνωσης των γλωσσών, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1 (περίπου 50 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Αφού επιλέξεις τον σωστό συνδυασμό μεθόδων (α, β ή γ) με τις οποίες αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1 («Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης ... με τη συμμετοχή γλωσσολόγων ανθρωπολόγων και άλλων επιστημόνων») (μονάδες 4), να αποδώσεις επιγραμματικά τα δύο μέρη της αντίθεσης αξιοποιώντας κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις. (μονάδες 6)

- α. Σύγκριση-αντίθεση και αιτιολόγηση
- β. Σύγκριση-αντίθεση και αίτιο-αποτέλεσμα
- γ. Σύγκριση-αντίθεση και παραδείγματα

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις του Κειμένου 1 (π.χ. 1α, 2β κ.ο.κ.).

1. Στη φράση «Και αντίθετα απ' ό,τι διδαχθήκαμε» (1^η παράγραφος) η λέξη ό,τι αποτελεί:
 - α. ειδικό σύνδεσμο
 - β. αναφορική αντωνυμία
 - γ. επίρρημα
 - δ. αόριστη αντωνυμία
2. Στην περίοδο: «Οι αρνητικές προοπτικές ... δεδομένες» (2^η παράγραφος) τα εισαγωγικά στη λέξη «ζωντανές» δηλώνουν:
 - α. αποστροφή
 - β. χιούμορ
 - γ. μεταφορά
 - δ. αναλογία
3. Η γενική ενικού της φράσης «διεθνή ερευνητικά κέντρα» (2^η παράγραφος) είναι:
 - α. διεθνής ερευνητικού κέντρου
 - β. διεθνή ερευνητικού κέντρου
 - γ. διεθνούς ερευνητικού κέντρου
 - δ. διεθνές ερευνητικού κέντρου

4. «Εκατοντάδες ερευνητικά προγράμματα καταγραφής γλωσσών – πολλές από τις οποίες υφίστανται μόνο σε προφορική μορφή...» (2^η παράγραφος). Η λέξη «υφίστανται» στο κείμενο σημαίνει:
- α. υπομένουν
 - β. απαντούν
 - γ. αντέχουν
 - δ. απομένουν
5. Στη φράση «για λόγους εύρεσης καλύτερης θέσης εργασίας» (3^η παράγραφος) ως συνώνυμη της λέξης «εύρεσης» είναι η λέξη:
- α. εντοπισμού
 - β. απόκτησης
 - γ. ανακάλυψης
 - δ. υπολογισμού

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Το ποίημα τιτλοφορείται «Αλληγορία». Αλληγορία είναι μια μεταφορική έκφραση, συχνά και ολόκληρο ποιητικό ή πεζό κείμενο, που κρύβει νοήματα διαφορετικά από εκείνα που φαίνεται ότι δηλώνει. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η αλληγορική στάση του ποιητή στην «πτύση της βαλανιδιάς»; Να τη σχολιάσεις σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων λαμβάνοντας υπόψη τον συμβολικό ρόλο της γης, των σπόρων και του νερού.

Μονάδες 15